

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ.

του Γιάννη Λαμψα.

Ο Αλέξανδρος Παπάγος γεννήθηκε στην Αθήνα στις 9 Δεκεμβρίου 1883. Ο πατέρας του Λεωνίδα που ήταν αξιωματικός πυροβολικού και έφτασε στο βαθμό του υποστρατήγου, είχε γεννηθεί στη Σύρο αλλά καταγόταν από τις Κυδωνιές της Μ. Ασίας. Μετά τις γυμνασιακές σπουδές του, ο Αλέξανδρος Παπάγος φοίτησε επί δύο χρόνια (1902-1904) στη Στρατιωτική Σχολή των Βρυξελλών και από το 1904 ως το 1906 στη Σχολή Ιππικού του Υπρ. Γύρισε κατόπιν στην Ελλάδα και το 1910 έγινε υπασπιστής του υπουργού των Στρατιωτικών. Έμεινε στη θέση αυτή ως τις παραμονές της κήρυξης του Βαλκανικού Πολέμου (1912).

Το έτος εκείνο νυμφεύθηκε τη Μαρία Καλλίνσκι, εγγονή τού στρατηγού Τιμολέοντος Βάσσου. Στους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913) υπηρέτησε ως υπίλαρχος και έπειτα ίλαρχος. Κατόπιν αποσπάσθηκε στο Γενικό Επιτελείο Στρατού ως διαγγελεύς του αρχιστρατήγου διαδόχου και αργότερα βασιλέως Κωνσταντίνου και με την ιδιότητα αυτή ανέλαβε πολλές δύσκολες αποστολές, όπως στη μάχη του Μπιζανίου, οπότε (Φεβρουάριος 1913) διένυσε εχθρικό έδαφος έφιππος επί 8 ολόκληρες ώρες για να εκτελέσει μια διαταγή του αρχιστρατήγου. Το 1913, όταν τελείωσαν οι Βαλκανικοί πόλεμοι, παρακολού-

θήσε μαθήματα στο Σχολείο Ανωτέρων Σπουδών της Γαλλικής Στρατιωτικής Αποστολής, από όπου αποφοίτησε πρώτος.

Ελληνικός Συναγερμός. Ο Αλ. Παπάγος με τον Κανελλόπουλο το 1952.

Υπηρέτησε κατόπιν ως ίλαρχος στο 1ο Σύνταγμα Ιππικού στη Θεσσαλονίκη και αργότερα ανέλαβε υπηρεσία ως επιτελάρχης της Ταξιαρχίας Ιππικού στην Αθήνα. Εξορία σε 4 νησιά... Το 1917, όταν είχε τον βαθμό του ταγματάρχου, αποστρατεύθηκε ως φιλοβασιλικός και εξορίστηκε στην Ίο, τη Θήρα, τη Μήλο και την Κρήτη. Το 1920 ανακλήθηκε στην υπηρεσία και στάλθηκε στο μικρασιατικό μέτωπο ως επιτελάρχης ταξιαρχίας και κατόπιν μεραρχίας ιππικού. Μετά την κατάρρευση της εκστρατείας αυτής τον έθεσαν πάλι εκτός υπηρεσίας, και ανακλήθηκε το 1926 επί οικουμενικής κυβερνήσεως ως συνταγματάρχης. Από το 1927 ως το 1934, υπηρέτησε σε διάφορες θέσεις, προήχθη σε υποστράτηγο και τοποθετήθηκε (επί Ελευθερίου Βενιζέλου) στο Γενικό Επιτελείο Στρατού ως υπαρχηγός του. Το 1934 έγινε αντιστράτηγος, ανέλαβε τη διοίκηση του Β' και έπειτα του Α' Σώματος Στρατού. Μαζί με τον αντιναύαρχο Οικονόμου και τον πτέραρχο Ρέππα, που

εκπροσωπούσαν κι αυτοί τις ένοπλες δυνάμεις, έκανε έντονο διάβημα στον τότε πρωθυπουργό Παναγή Τσαλδάρη για την επίσπευση της επανόδου στο θρόνο του βασιλέως Γεωργίου Β'. Το αποτέλεσμα ήταν η παραίτηση του Τσαλδάρη και ο σχηματισμός κυβέρνησης από τον Γεώργιο Κονδύλη, ο οποίος ανέλαβε τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος. Στην κυβέρνηση αυτή ο Παπάγος μετέσχε ως υπουργός των Στρατιωτικών και πήγε στο Λονδίνο για να μεταδώσει το μήνυμα της επανόδου του στον βασιλέα Γεώργιο Β'. Επί κυβερνήσεως Δεμερτζή έγινε πάλι υπουργός Στρατιωτικών και το 1936 ανέλαβε την αρχηγία τού Γενικού Επιτελείου Στρατού.

Ήδη τα σύννεφα του πολέμου σκίαζαν την Ευρώπη και όλες οι χώρες εξοπλίζονταν και προπαρασκεύαζαν τις ένοπλες δυνάμεις τους. Ο Ιωάννης Μεταξάς, που ήταν τότε πρωθυ-πουργός, έδωσε στον Παπάγο την εντολή να ετοιμάσει στο συντομότερο δυνατό διάστημα τον ελληνικό στρατό για το ενδεχόμενο ανάμιξης της Ελλάδας σε πόλεμο. Η επίθεση ήρθε από την Ιταλία, στις 28 Οκτωβρίου 1940. Ο βασιλιάς και η κυβέρνηση ανέθεσαν στον Παπάγο την αρχιστρατηγία του στρατού ξηρός, και επακολούθησε η ηρωική ελληνική αντίσταση και η αντεπίθεση μέσα στο αλβανικό έδαφος, που οδήγησε στην κατάληψη της Κορυτσάς, των Αγίων Σαράντα και άλλων πόλεων της Βορείου

Ηπειρού. Όταν άρχισαν οι φήμες για ετοιμαζόμενη γερμανική εισβολή στην Ελλάδα, γεννήθηκε αμέσως το πρόβλημα τι θα γινόταν στο αλβανικό μέτωπο αν οι Γερμανοί χτυπούσαν τα βόρεια σύνορα της Μακεδονίας. Διαφωνεί με τους Άγγλους... Ήδη τον Φεβρουάριο του 1941 είχε φτάσει στην Αθήνα μια ομάδα Βρεταννών επισήμων: Ο υπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας (και δεξί χέρι του Τσώρτσιλ) Άντονι Ηντεν, ο αρχηγός του Αυτοκρατορικού Γενικού Επιτελείου στρατηγός Ντιλ, ο αρχηγός των αεροπορικών δυνάμεων Μέσης Ανατολής στρατάρχης Λόνγκμορ και ο πλοίαρχος Ντίκυ, που εκπροσωπούσε τον βρετανικό στόλο της Μεσογείου.

Με τον Αμερικανό πρέσβη Πιουριφόνι.

Οι Άγγλοι επισκέπτες οδηγήθηκαν αμέσως στα Ανάκτορα του Τατοΐου και εκεί συνήλθε αστραπιαία σύσκεψη με τον βασιλέα Γεώργιο, τον αρχιστράτηγο Παπάγο και άλλους Έλληνες στρατιωτικούς. Ευθύς εξαρχής, εκδηλώθηκε η βασική αντίθεση των Άγγλων στρατιωτικών και του Παπάγου. Οι Άγγλοι έθεσαν ένα θεμελιώδες πρόβλημα: Θεωρούσαν την κατανομή του ελληνικού στρατού τελείως δυσμενή. Ο όγκος του ήταν καθηλωμένος στην Αλβανία και μόνο 3 μεραρχίες ήταν κατεσπαρμένες στην άλλη μεθόριο, που είχε μήκος 2.800 χιλιομέτρων. Έπρεπε λοιπόν - έλεγαν - να εγκαταλειφθεί η Αλβανία και ο εκεί στρατός να επανδρώσει ένα άλλο, πολύ στενότερο μέτωπο

στην ηπειρωτική Ελλάδα, λ.χ. το Μέτωπο Βερμίου ή Ολύμπου. Έπρεπε επίσης να εγκαταλειφθούν η Δυτική Θράκη, η Ανατολική Μακεδονία και η ίδια η Θεσσαλονίκη και το νέο μέτωπο να έχει ως βάση τον Όλυμπο. Ο Παπάγος όμως δήλωσε ευθύς εξ αρχής ότι «ούτε η Αλβανία θα εγκαταλειφθεί από την εκεί στρατιά, ούτε η Ανατολική Μακεδονία με τη Θεσσαλονίκη». Αυτή η διαφωνία Παπάγου και Άγγλων ήταν η απαρχή μιας αληθινής μυστικής μονομαχίας μεταξύ τους. Χρειάστηκαν πολύωρες, οξύτατες συζητήσεις ώσπου να βρεθεί κάποιος συμβιβασμός: Ο Παπάγος έμεινε άκαμπτος στην άρνησή του να εγκαταλείψει την Αλβανία η ελληνική στρατιά των 16 μεραρχιών, δέχτηκε όμως να εγκαταλειφθεί το μέτωπο του Μπέλες, δηλαδή να συμπτυχθεί η δύναμη των 3 μεραρχιών από τα βουλγαρικά σύνορα. Η ανατολική Μακεδονία, μαζί με τη Θεσσαλονίκη, θα εγκαταλειπόταν για μια νέα αμυντική γραμμή: Ολύμπου - Βερμίου - Καϊμακτσαλάν. Βέβαια, το πρόβλημα της στρατιάς της Αλβανίας ήταν πάντα εκκρεμές, αφού ο όγκος του ελληνικού στρατού θα έμενε αχρησιμοποίητος και θα παρακολουθούσε σαν απλός θεατής τον αγώνα κατά των Γερμανών. Οι Άγγλοι επίσημοι πήγαν τότε στην Αγκυρα, ελπίζοντας να παρασύρουν την Τουρκία στον πόλεμο κατά της Γερμανίας, αλλά οι Τούρκοι αρνήθηκαν κατηγορηματικά τη συμμετοχή τους και οι Βρεταννοί γύρισαν μετά δέκα μέρες (στις 2 Μαρτίου 1941) στην Ελλάδα. Στη δεύτερη αυτή συνάντησή του με τους Έλληνες, ο Ηντεν αφηγήθηκε όσα έγιναν στην Αγκυρα και ρώτησε τον Παπάγο αν είχε ολοκληρωθεί η σύμπτυξη των ελληνικών δυνάμεων από την Ανατολική Μακεδονία στη γραμμή Ολύμπου - Βερμίου. «Όχι, δεν έχουμε κάνει τίποτα», απάντησε ο Παπάγος. Τότε ο αρχηγός του Βρετανικού Επιτελείου στρατηγός Ντιλ είπε πως μένει κατάπληκτος, γιατί νόμιζε πως στη δεκαήμερη απουσία της βρετανικής αποστολής θα είχε συμπτυχθεί όλος ο ελληνικός στρατός της Ανατολικής και Κεντρικής Μακεδονίας στη γραμμή Ολύμπου - Βερμίου - Καϊμακτσαλάν. Ο Παπάγος εξήγησε ότι θα χρειαζόνταν 20 μέρες για τη σύμπτυξη και θα υπήρχε κίνδυνος να εκδηλωθεί η γερμανική επίθεση τη στιγμή της μετακίνησης των μονάδων. Οι Άγγλοι απάντησαν πως, σύμφωνα με τις πληροφορίες τους, οι Γερμανοί θα χρειαζόνταν περισσότερες από 20 μέρες για να ετοιμαστούν για επίθεση, και η πρόβλεψή τους αποδείχτηκε σωστή, γιατί στην πράξη οι Γερμανοί χρειάστηκαν 37 μέρες για να πραγματοποιήσουν την επίθεσή τους. Οι Γερμανοί επιτέθηκαν, λοιπόν, με

άνεση στις 6 Απριλίου 1941, και μέσα σε 4 μέρες ανέτρεψαν την ελληνική διάταξη στην Ανατολική Μακεδονία. Η Θεσσαλονίκη παραδόθηκε και οι Άγγλοι άρχισαν γενική υποχώρηση προς το νότο. Σταμάτησαν στις Θερμοπύλες και ο αρχιστράτηγος Ουίλσον ρώτησε τον Παπάγο:

- Μπορώ να κρατηθώ στη γραμμή αυτή επί ένα μήνα, αρκεί να έχω στη διάθεσή μου 3 ελληνικές μεραρχίες. Θα μου τις δώσετε;

Ο Παπάγος όμως απάντησε:

- Το καλύτερο που έχετε να κάνετε είναι να φύγετε. Να ξαναεπιβιβαστείτε στα πλοία σας και να εγκαταλείψετε την Ελλάδα...

Στο αναμεταξύ, οι Γερμανοί είχαν εισβάλει και από τη διάβαση Μοναστηριού - Φλώρινας. Κύκλωσαν έτσι ουσιαστικά τον στρατό της Αλβανίας, ο οποίος κατέθεσε τα όπλα σας 20 Απριλίου. Η αντίσταση της Ελλάδας (με τη βρετανική συμμετοχή) βάσταξε 15 μέρες. Ποιοι ήταν οι λόγοι που έκαναν τον Παπάγο να τηρήσει αδιάλλακτη στάση στο θέμα της κατανομής των δυνάμεων στα διάφορα μέτωπα; Υπάρχουν πολλές απόψεις σχετικά μ' αυτό το ερώτημα. Ο καθηγητής Ιω. Κολιόπουλος, στο βιβλίο του «Παλινόρθωση - Δικτατορία - Πόλεμος 1935-41» (Αθήνα 1985), γράφει πως ο Παπάγος φοβόταν ότι η πρόωγη εκκένωση της Μακεδονίας και η εγκατάλειψη της Θεσσαλονίκης θα ενίσχυε τις αντιρρήσεις της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης να συνεργαστεί με την Αγγλία και την Ελλάδα και ίσως να της πρόσφερε το πρόσχημα να συμπράξει με τη Γερμανία. Ούτε μπορούσε να γίνει λόγος για απόσπαση δυνάμεων από το αλβανικό μέτωπο, γιατί οι δυνάμεις που απέμεναν εκεί δεν θα ήταν σε θέση να συνεχίσουν με επιτυχία την αντίσταση κατά των Ιταλών. Ο ελληνικός στρατός δεν θα έπρεπε να διακινδυνεύσει τη θέση τού νικητή έναντι των Ιταλών... Ο ίδιος συγγραφέας γράφει ότι οι Έλληνες στρατιωτικοί είχαν στηρίξει πολλές ελπίδες στα οχυρωματικά έργα της Μακεδονίας και δεν ήθελαν να αποδειχθεί ότι τα οχυρά αυτό (που προορίζονταν μάλλον για τους Βουλγάρους) υπήρξαν άχρηστα. Ο Αμερικανός καθηγητής του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ, Μπομπ Φίσερ, σε ομιλία του σε συνέδριο της Θεσσαλονίκης (29.10.-1.11.1990),

αναφέρει ότι η άρνηση του Παπάγου οφείλεται στην ελπίδα που είχαν οι Έλληνες στρατιωτικοί ότι, αν ο πόλεμος τελείωνε με νίκη των συμμάχων, η Ελλάδα θα μπορούσε να διεκδικήσει ένα μέρος της Αλβανίας, δηλαδή τη Βόρειο Ηπειρο. Αλλωστε, και σε μια έκθεση που είχε κάνει ο Παπάγος, στις 13 Μαρτίου 1940, έξι μήνες πριν από την ιταλική επίθεση, ζητούσε την «εκκαθάριση» της Αλβανίας σε περίπτωση πολέμου και βαλκανικής εκστρατείας των συμμάχων. Η προέλαση των Ελλήνων στην Αλβανία είχε αναζωπυρήσει αυτή την ελπίδα, αλλά η ανάσχεση της προέλασης και η εισβολή των Γερμανών έκαναν πολύ απίθανη μια τέτοια προοπτική. Ας σημειωθεί πως και ο ίδιος ο Μεταξός είχε αντιταχθεί, πριν από την ιταλική επίθεση, στο αγγλικό σχέδιο βρετανικής επιχείρησης στην Αλβανία με επικεφαλής τον εξόριστο βασιλέα της Αχμέτ Ζώγου και σχηματισμού προσωρινής αλβανικής κυβέρνησης, γιατί η αποκατάσταση του παλαιού καθεστώτος θα σήμαινε την απόδοση των βορειοηπειρωτικών εδαφών στη μεταπολεμική Αλβανία. Η στάση του Παπάγου έναντι των Βρεταννών δυσάρεστησε τον βασιλέα Γεώργιο Β', ο οποίος ήταν φυσικά αγγλόφιλος. Στις 21 Απριλίου 1941, δυο μέρες μετά την αυτοκτονία του πρωθυπουργού Κορυζή και την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Εμ. Τσουδερό, ο βασιλιάς και η κυβέρνηση άρχισαν τις προετοιμασίες για την αναχώρησή τους από την Ελλάδα, και ταυτόχρονα η κυβέρνηση ενημέρωσε τον Ουίλσον για την επικείμενη παραίτηση του αρχιστρατήγου Παπάγου από το αξίωμά του και τη διάλυση του Γενικού Στρατηγείου.

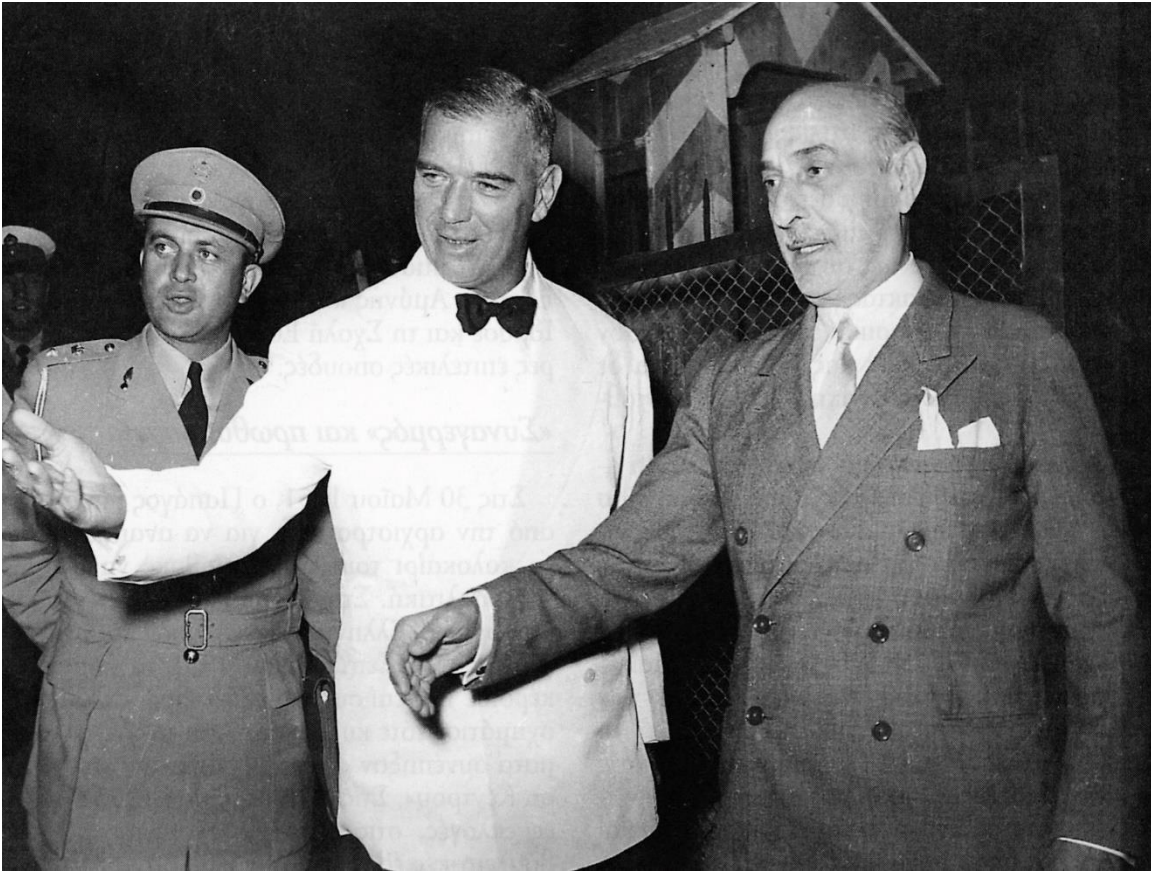
Με τον Πλαστήρα.

Πράγματι, σε αίτησή του προς το υπουργείο Στρατιωτικών με ημερομηνία 23 Απριλίου, ο Παπάγος ζήτησε να αποστρατευθεί, αίτηση που εγκρίθηκε με βασιλικό διάταγμα της ίδιας ημερομηνίας. Στο Φόρεϊν Οφφισ επικρατούσε η γνώμη ότι η παραίτηση του Παπάγου οφειλόταν μάλλον στην έλλειψη εμπιστοσύνης της κυβέρνησης στο πρόσωπο του Παπάγου. Στις 21 Απριλίου 1941, το διαδοχικό ζεύγος, ο Παύλος και η Φρειδερίκη, έφυγαν για την Κρήτη, όπου είχε αποφασιστεί η μεταφορά της πολιτικοστρατιωτικής εξουσίας. Το ίδιο βράδυ έφυγαν με το αντιτορπιλικό «Βασίλισσα Όλγα», οι υπουργοί και πολλοί αξιωματούχοι. Κανείς δεν πίστευε πως ο Παπάγος θα έμενε στην Αθήνα - όλοι νόμιζαν πως θα ερχόταν στην Κρήτη με τον βασιλέα. Αλλά ο Γεώργιος Β` απόφευγε να συναντήσει τον Παπάγο, παρ' όλο που τα διαμερίσματά τους στη «Μεγάλη Βρεταννία» βρίσκονταν στον ίδιο όροφο. Στην πραγματικότητα ο αρχιστράτηγος Μέσης Ανατολής στρατηγός Ουέιβελ και ο αρχηγός των αγγλοελληνικών δυνάμεων Αιγύπτου και Ελλάδας στρατηγός Ουίλσον είχαν εισηγηθεί στον Τσώρτσιλ να αντικατασταθεί ο Παπάγος και να μην πάει στην Κρήτη ως φυσιολογικός αρχηγός της άμυνάς της. Ο Τσώρτσιλ συμφώνησε και τα γεγονότα που ακολούθησαν ήταν δραματικά. Το βράδυ της 22ας Απριλίου, πριν αναχωρήσουν ο βασιλιάς και ο πρωθυπουργός, ο τελευταίος (Εμ. Τσουδερός) επισκέφθηκε τον Παπάγο στο γραφείο του για να τον αποχαιρετήσει. Ο Παπάγος, βλέποντας ότι δεν τον αποχαιρετούσε και ο βασιλιάς, συνοδένε σιωπηλός στην πόρτα τον Τσουδερό - κι εκείνος κοντοστάθηκε την τελευταία στιγμή, σαν να θυμήθηκε κάτι όχι και τόσο σημαντικό:

- Α, αλήθεια, στρατηγέ, παρ' ολίγο να το ξεχάσω. Πρέπει να υποβάλετε την παραίτησή σας, όχι μόνο από το αξίωμα του αρχιστρατήγου αλλά και από το στρατό, γιατί όταν φτάσουν οι Γερμανοί στην Αθήνα θα σας ζητήσουν το ξίφο σας σαν έπαθλο. Και αυτό δεν θα ήταν σωστό για τον στρατό και τον λαό...

Ο Παπάγος δεν είπε τίποτα. Το πρωί της επομένης, 23 Απριλίου, έστειλε τηλεγραφικά στα Χανιά, όπου είχαν φτάσει πλέον ο βασιλιάς και ο πρωθυπουργός, την παραίτησή του από την αρχιστρατηγία και από τον στρατό. Η

απάντηση ήταν εγκριτική και ο Παπάγος έφυγε, χωρίς την παραμικρή αποχαιρετιστήρια τελετή, και πήγε σπίτι του. Τους πρώτους μήνες της γερμανικής κατοχής ο Παπάγος τέθηκε σε τρίμηνο περιορισμό. Αποποιήθηκε την ειδική σύνταξη που του απονεμήθηκε, κοινοποιώντας την άρνησή του με δικαστικό κλητήρα στο υπουργείο Στρατιωτικών. Επειδή είχε αρχίσει επαφές με τις οργανώσεις εθνικής αντιστάσεως, οι Γερμανοί τον συνέλαβαν στις 26 Ιουλίου 1943, τον μετέφεραν μαζί με άλλους ανώτερους αξιωματικούς στη Γερμανία και τον έκλεισαν διαδοχικά σε διάφορα στρατόπεδα συγκεντρώσεως (Οράνιενμπεργκ, Φλίσενμπουργκ, Νταχάου, Ντίντερντοφ). Τις εντυπώσεις του από τα στρατόπεδα αυτά περιέγραψε αργότερα στο βιβλίο του «Δύο έτη εις τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως». Ο Παπάγος γύρισε στην Ελλάδα το Μάρτιο του 1945. Τον Οκτώβριο κυκλοφόρησε το βιβλίο του «Ο πόλεμος της Ελλάδος 1940-41» που είχε γραφεί στα χρόνια της Κατοχής και έγινε τότε ανάρπαστο. Στο βιβλίο αυτό αποκαλυπτόταν ότι το ΓΕΣ είχε ειδοποιηθεί ήδη από τις 17 Αυγούστου 1940 για την προετοιμαζόμενη ιταλική εισβολή. Τις σχετικές πληροφορίες είχε στείλει ο Έλληνας ναυτικός ακόλουθος στο Βερολίνο αντιπλοίαρχος Τ. Κωνσταντινίδης. Το τηλεγράφημά του έλεγε ότι σκοπός της Ιταλίας ήταν η άμεση μεταβολή της Ελλάδας σε ιταλικό προτεκτοράτο. Και το κείμενο προειδοποιούσε: «...Δέον να αναμένεται αιφνιδιαστική καθ' ημών επίθεσις εξ Αλβανίας δι' αποβατικών ενεργειών εις τας δυτικής ακτής μας και νήσους μας, ως και εντατικοί αεροπορικοί επιδρομαί εναντίον πάντων των στρατηγικών μας σημείων, ιδία δε κατά Λαρίσης, Θεσσαλονίκης και Ναυστάθμου...». Το βιβλίο του Παπάγου περιείχε και πλήρη απολογισμό της εισβολής της 28ης Οκτωβρίου και των πρώτων υποχωρήσεων, αλλά και των νικών του ελληνικού στρατού, που κατόρθωσε να εκδιώξει τον εχθρό από το ελληνικό έδαφος και να ενεργήσει αντεπιθέσεις μέσα στην Αλβανία. Τον Νοέμβριο του 1945, ο Αλέξανδρος Παπάγος επισκέφθηκε, μετά από πρόσκληση των Ελλήνων της Αιγύπτου, την Αλεξάνδρεια, το Κάιρο και τα Ιεροσόλυμα. Το 1946 πήγε και στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου του απονεμήθηκαν εξαιρετικές τιμές. Ανάλογη ήταν η υποδοχή και στην Αγγλία, όπου πήγε τον Ιούνιο του 1946 για να παρευρεθεί στις εορτές της Νίκης. Τον Ιούλιο του 1947 η Βουλή των Ελλήνων, με ψήφισμά της, του απένειμε τιμητικά τον τίτλο του στρατηγού, σε αναγνώριση των υπηρεσιών του προς την πατρίδα.

**Με τον Βαν Φλιτ, αρχηγό της αμερικανικής στρατιωτικής αποστολής στις
6.9.1953.**

Μετά την έναρξη του εμφυλίου πολέμου, η κυβέρνηση Σοφούλη, τον Ιανουάριο του 1949, αποφάσισε να αντιμετωπίσει τους κομμουνιστές με δραστικά μέτρα και με την εξασφάλιση ικανής στρατιωτικής ηγεσίας. Στις 20 Ιανουαρίου ο στρατηγός Παπάγος ανέλαβε την αρχιστρατηγία, με σημαντικές αρμοδιότητες. Μέσα σε σύντομο διάστημα άρχισε εκκαθαριστικές επιχειρήσεις που ξεκίνησαν από το νότο και έφτασαν ως το βορρά. Μετά από μια ανασύνταξη των δυνάμεών του, εξαπέλυσε επιθέσεις στο Βίτσι και στον Γράμμο, αναγκάζοντας τους αντιπάλους, τον Αύγουστο του '49, να καταφύγουν στην Αλβανία και τη Γιουγκοσλαβία. Στις 21 Οκτωβρίου 1949 απονεμήθηκε στον Παπάγο ο τίτλος του στρατάρχου, ισοβίως. Στη συνέχεια ο Παπάγος ασχολήθηκε με την αναδιοργάνωση του στρατού, πραγματοποιώντας την ενοποίηση των τριών πολεμικών υπουργείων με την ίδρυση υπουργείου Εθνικής Αμύνης και ενιαίου Γενικού Επιτελείου. Ιδρυσε και τη Σχολή Εθνικής Αμύνης για ανώτερες επιτελικές σπουδές.

Στις 30 Μαΐου 1951, ο Παπάγος παραιτήθηκε από την αρχιστρατηγία για να αναπαυθεί, αλλά το καλοκαίρι του 1951 πείσθηκε να αναμιχθεί στην πολιτική. Στις 30 Ιουλίου αυτού του έτους ίδρυσε τον «Ελληνικό Συναγερμό» και στις εκλογές της 9ης Σεπτεμβρίου 1951 το κόμμα αυτό κέρδισε 114 επί συνόλου 258 εδρών. Ο Παπάγος σχημάτισε τότε κυβέρνηση, και τα αντίπαλα κόμματα συνέπηξαν συνασπισμό με τον τίτλο «Ένωση Κέντρου». Στις 16 Νοεμβρίου 1952 έγιναν νέες εκλογές, στις οποίες ο Παπάγος πήρε 239 βουλευτικές έδρες επί συνόλου 300. Η κυβέρνηση αυτή εφάρμοσε μεγάλες οικονομίες, βελτίωσε την κρατική μηχανή και συνήψε συμφωνίες με πολλές ξένες χώρες. Ο στρατάρχης Παπάγος είχε διορίσει ως υπουργό Συντονισμού τον Σπύρο Μαρκεζίνη, ο οποίος χάραξε νέα οικονομική πολιτική και προέβη σε ριζική αναπροσαρμογή του νομίσματος. Το 1954 όμως ο Μαρκεζίνης διαφώνησε με τον Παπάγο, αποχώρησε από τον «Συναγερμό» και ίδρυσε νέο κόμμα. Ο Παπάγος έμεινε στην Αρχή ως τις 4 Οκτωβρίου 1955, οπότε πέθανε. Στους τελευταίους 6 μήνες της εξουσίας του, ο Παπάγος δεν μπορούσε λόγω της ασθένειάς του να ασκήσει τα καθήκοντά του και τον αναπλήρωναν στην πρωθυπουργία οι δύο αντιπρόεδροι Στ. Στεφανόπουλος και Π. Κανελλόπουλος, που γι' αυτό το λόγο πίστευαν πως θα διαδέχονταν τον στρατάρχη στην εξουσία.

Πηγή : <https://anemourion.blogspot.com/>